

ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ НА ПРИДБАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ЗА ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ПРОЕКТОМ ЗАКОНУ «ПРО ПРАВО НА ЦИВІЛЬНУ ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ»: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

LIMITATIONS ON OBTAINING A PERMIT TO PURCHASE A FIREARMS UNDER THE CURRENT LEGISLATION OF UKRAINE AND THE DRAFT LAW “ON THE RIGHT TO CIVILIAN FIREARMS”: A COMPARATIVE ASPECT

Білак М.М., аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

У статті досліджено сучасний стан і перспективи вдосконалення законодавчих обмежень щодо отримання дозволу на придбання вогнепальної зброї. У ході дослідження на підставі порівняльного аналізу чинних норм та положень законопроекту «Про право на цивільну вогнепальну зброю» виявлено ряд проблемних аспектів правового регулювання та запропоновано зміни з метою запобігання можливим ризикам використання вогнепальної зброї у супереччя її цільовому призначенню. Зокрема, у статті наголошено, що наявність в особі непогашеної або незнятої в установленому порядку судимості за вчинення кримінального правопорушення незалежно від ступеню його тяжкості та роду суспільних відносин, на які посягає суб'єкт правопорушення, повинна виключати можливість надання такої особі вогнепальної зброї. У роботі також підкреслено влучність та раціональність використання конкретного переліку адміністративних правопорушень (з посиланням на номер та частину статті Закону), притягнення до відповідальності за які унеможливиють одержання Посвідчення власника зброї, а також висунуто пропозицію щодо розширення відповідного кола деліктів. Окрім того, з метою закріплення та утвердження права на цивільну вогнепальну зброю як однієї з вагомих гарантій конституційного права на захист життя та здоров'я у публікації проаналізовано суперечливі положення щодо громадянства, дієздатності та вікового цензу осіб, яким може бути надано дозвіл на володіння вогнепальною зброєю, й наведені шляхи вирішення відповідних розбіжностей. До того ж, задля досягнення поставлених цілей висловлено аргументовану позицію щодо статусу постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника в праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю і факту повідомлення особи про підозру або наявності інформації про складення щодо такої особи повідомлення про підозру, що не вручене через невстановлення її місцезнаходження.

Ключові слова: конституційне право на захист життя та здоров'я особи, вогнепальна зброя, право на зброю, дозвіл на придбання зброї, законодавчі обмеження, законопроект «Про право на цивільну вогнепальну зброю».

The article examines the current state and prospects for improving legislative restrictions on obtaining a permit for the purchase of firearms. In the course of the study, based on a comparative analysis of current norms and provisions of the draft law "On the right to civilian firearms", a number of problematic aspects of legal regulation were identified and changes were proposed to prevent possible risks of using firearms contrary to their intended purpose.

In particular, the article emphasizes that the presence of a person with an outstanding or unexpunged criminal record for committing a criminal offense, regardless of its severity and the type of social relations, which the subject of the offense encroaches on, should exclude the possibility of providing such a person with a firearm.

The work also emphasizes the appropriateness and rationality of using a specific list of administrative offenses (with reference to the number and part of the article of the Law), the prosecution of which will make it impossible to obtain a gun owner's certificate, and also puts forward a proposal to expand the relevant range of offenses.

In addition, with the aim of consolidating and affirming the right to civilian firearms as one of the important guarantees of the constitutional right to protect life and health, the publication analyzes conflicting provisions regarding the citizenship, legal capacity, and age limit of persons who may be granted a permit to possess a firearm, and the ways of solving the respective disagreements are given.

Moreover, in order to achieve the set goals, a reasoned position has been expressed regarding the status of the decree of the state executor on the establishment of a temporary restriction of the debtor's right to use firearms, hunting, pneumatic, and cooled weapons and the fact of notifying a person of suspicion or the existence of information about the filing of a notice of suspicion against such a person, which is not delivered due to failure to establish her location.

Key words: the constitutional right of person's life and health protection, firearms, the right to weapons, permission to purchase weapons, legal restrictions, the draft law "On the right to civilian firearms".

Вступ. На сьогоднішній день питання обігу вогнепальної зброї в Україні є надзвичайно актуальним та зумовлює значний інтерес суспільства до проблем, що пов'язані з придбанням, володінням та застосуванням відповідного виду зброї.

Варто зазначити, що в нашій державі, на відміну від більшості європейських та інших провідних країн світу, наразі відсутній єдиний закон, який вичерпно б врегулював усі аспекти обігу вогнепальної зброї, хоча й зроблені деякі важливі кроки у цьому напрямку. Зокрема, останнім з вагомих законодавчих напрацювань є законопроект № 5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю», який покликаний вирішити нагальні проблеми права власності на зброю, закріпити основні права та обов'язки громадян і юридичних осіб у сфері виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, а також врегулювати інші суспільні відносини, що безпосередньо стосуються даної сфери [1].

По суті, легалізація права на цивільну вогнепальну зброю повинна стати гарантією безпечного життя людини та її конституційного права на самозахист, сприяти утвердженню принципу верховенства права та запобігати зазіханню зловмисників на чужі права та свободи. Проте не варто забувати й про другу сторону медалі, а саме про те, що упродовж віків вогнепальна зброя була і залишається інструментом для вбивства людей, джерелом загрози для життя оточуючих та громадської безпеки загалом.

Спираючись на вищенаведену властивість зброї одночасно слугувати і щитом, і мечем, надання дозволу конкретній особі на купівлю та, відповідно, зберігання вогнепальної зброї, насправді, є доволі відповідальним рішенням з боку держави в особі державних органів, який потребує виваженого підходу, а також детального встановлення та врахування усіх можливих ризиків, що можуть виникнути унаслідок набуття відповідного права тим чи іншим суб'єктом. А тому закріплення законодавчих обмежень

кола осіб, яким може бути видано дозвільні документи, є основою задля запобігання використанню зброї у супереч інтересам соціуму та в якості знаряддя вчинення правопорушень. Грунтовний розгляд ж та порівняння зазначених обмежень, що передбачені чинними правовими нормами та законопроектними напрацюваннями, а також їх урахування, можуть мати позитивний вплив на формування думки законодавця та національне законодавство в цілому.

Метою даної статті є порівняльний аналіз законодавчих обмежень щодо отримання дозволу на придбання вогнепальної зброї, передбачених чинними нормативно-правовими актами та проектом Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», а також визначення конкретних можливостей удосконалення національного законодавства з урахуванням такого аналізу задля утвердження права на цивільну вогнепальну зброю як однієї з важливих гарантій конституційного права на захист життя та здоров'я особи, а також запобігання використанню відповідного права у супереч інтересам громадськості.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на відсутність акту вищої юридичної сили, порядок надання дозволу на придбання вогнепальної зброї, як і законодавчі обмеження кола осіб, яким може бути надано такий дозвіл, в умовах сьогодення регулюються виключно на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

Так, основним чинним нормативним актом у сфері обігу вогнепальної зброї в Україні є Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної та охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів (далі – Інструкція), затверджена наказом МВС України № 622 від 21 серпня 1998 р.

Зокрема, ця Інструкція визначає умови та порядок видачі та анулювання дозволів на придбання, зберігання, облік, охорону, носіння, перевезення і використання зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, боєприпасів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи, правил поведіння з ними та їх застосування [2].

Відповідно до п. 5.1. зазначеної Інструкції органи поліції не мають права видавати дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї та бойових припасів до неї за таких обставин:

- наявність у особи медичних протипоказань до виконання функціональних обов'язків і володіння зброєю;
- наявність даних про систематичне порушення особою громадського порядку, неусунення раніше виявлених порушень вимог цієї Інструкції, які стосуються зберігання, перевезення, використання раніше придбані зброї, пристроїв, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів, вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально;
- наявність вмотивованої постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії;
- надходження від уповноваженого органу до УП ЦОУП, УП ГУНП інформації про повідомлення такої особи про підозру або інформації про складення щодо

такої особи повідомлення про підозру, у разі її невручення через невстановлення місцезнаходження особи;

- наявність у особи непогашеної або незнятої у встановленому порядку судимості;
- відсутність довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведіння з ними і їх застосування;
- відсутність законодавчо визначеного права на придбання, зберігання і носіння пристроїв.

Окрім того, положеннями п. 12.1 цієї Інструкції встановлено вікове обмеження, відповідно до якого правом придбання мисливської гладкоствольної зброї та основних частин до неї користуються громадяни України, котрі досягли 21-річного віку, тоді як право на придбання мисливської нарізної зброї й основних частин до неї може бути надано громадянам, які досягли 25-річного віку [2].

Заразом законопроект «Про право на цивільну вогнепальну зброю» пропонується закріпити дещо відмінні умови щодо отримання фізичними особами Посвідчення власника зброї.

Так, відповідно до ст. 21 зазначеного акта право на отримання Посвідчення власника зброї мають дієздатні громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають на території України.

При цьому Посвідчення власника зброї не може бути надане особі:

- за наявності медичних протипоказань до поведіння зі зброєю;
- за наявності у особи непогашеної або незнятої судимості за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених Розділами I, II, III, IV, VI, IX, XII, XIII, XIV, XV, XVII, XVIII, XIX, XX Особливої частини Кримінального кодексу України (окрім реабілітованих);
- за умови притягнення особи до адміністративної відповідальності протягом року за одне із правопорушень, передбачених статтею 122-4, частиною третьою, четвертою статті 126, статтями 130, 172-19, 172-20, 173, 173-2, 173-3, 174, 183-1, 184-3, 185, 185-10, 186, 186-8, 187, 190-195-6, 203, 203-1, 204-1, 204-2 – 204-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- у разі, якщо особу обмежено або позбавлено відповідно до рішення суду права на володіння вогнепальною зброєю.

Окремо ст. 23 законопроекту визначені підстави для відмови у видачі Посвідчення власника зброї, якими є: позбавлення або обмеження особи права на володіння цивільною вогнепальною зброєю; подання недостовірної інформації, документів або відомостей не в повному обсязі; наявність рішення суду про визнання особи недієздатною або обмежено дієздатною, яке набрало законної сили; відсутність в Реєстрі відомостей про проходження заявником курсів з вивчення матеріальної частини зброї, правил поведіння з нею та її застосування; перебування на профілактичному обліку у зв'язку із вчиненням особою домашнього насильства, а також вчинення жорстокого поведіння із дітьми; відсутність документу про підтвердження плати за послугу з отримання Посвідчення власника зброї або категорії зброї.

Що ж стосується вікового цензу, то відповідно до ч. 4, 6 ст. 21 проекту Закону:

- право на отримання довгоствольної вогнепальної гладкоствольної зброї (категорії D) та вихолощеної зброї мають особи, котрі досягли 18-річного віку та пройшли відповідне навчання щодо поведінки зі зброєю;
- право на отримання довгоствольної вогнепальної нарізної і комбінованої вогнепальної зброї (категорії E) мають особи, котрі досягли 25-річного віку, щодо яких відсутні відомості в Реєстрі про їх притягнення два та більше разів до адміністративної відповідальності за статтею 191 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1].

Порівнюючи приписи зазначених вище актів, слід наголосити, що законодавець *не змінює своєї позиції* в аспектах медичних протипоказань до володіння зброєю, вікового цензу на отримання довгоствольної вогнепальної нарізної (комбінованої) зброї, обмеження або позбавлення права на володіння вогнепальною зброєю та необхідності вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею, її застосування та використання, що видається, в принципі, цілком виправданим. Решта ж обмежень суттєво відрізняються, а тому потребують детального аналізу.

Зокрема, якщо вести мову про *судимість*, то відповідно до норм Інструкції наявності в особи судимості *за будь-яке кримінальне правопорушення* (правотворець, правда, оперує поняттям «злочин» з огляду на неврахування нової класифікації кримінальних правопорушень), яка не погашена або не знята в установленому порядку, виключає можливість одержання дозволу на придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї та бойових припасів до неї [2].

У контексті ж законопроекту «Про право на цивільну вогнепальну зброю» підхід щодо наявності в особи судимості диференційований за розділами Особливої частини КК України, і Посвідчення власника зброї не може бути надане лише особі, яка має незняту чи непогашену судимість за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених Розділами I, II, III, IV, VI, IX, XII, XIII, XIV, XV, XVII, XVIII, XIX, XX Особливої частини Кримінального кодексу України (окрім реабілітованих) [1].

Вважаємо, що така позиція законодавця є дещо суперечливою та не зовсім виправданою з огляду на те, що вчинення особою суспільно небезпечного діяння незалежно від роду суспільних відносин, яким заподіюється або створюється загроза заподіяння істотної шкоди, вже свідчить про низькі моральні якості такої особи, її ненадійність чи неувважність (у випадку вчинення кримінального правопорушення з необережності), а також про можливі ризики застосування нею вогнепальної зброї не за призначенням.

Окрім того, за умови прийняття такої редакції законопроекту при видачі Посвідчення власника зброї не враховуватиметься судимість осіб за окремі кримінальні правопорушення, що містяться в розділах V, VII, VIII та XI Особливої частини КК України та пов'язані з насильством, застосуванням вогнепальної зброї чи вчинені у стані сп'яніння. Зокрема, у розділі V такими є наступні склади кримінальних правопорушень: перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача, поєднане із застосуванням чи погрозою застосування насильства (ч. 2 ст. 157 КК України); порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками, поєднане з насильством чи погрозами (ч. 2 ст. 161 КК України); незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність житла громадян, вчинені із застосуванням насильства чи з погрозою його застосування (ч. 2 ст. 162 КК України); примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку шляхом насильства чи погрози застосування насильства або шляхом інших незаконних дій (ст. 174 КК України); примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду (ч. 2 ст. 180 КК України); у розділі VII – протидія законній господарській діяльності, тобто протиправна вимога припинити займатися господарською діяльністю чи обмежити її, укласти угоду або не виконувати укладену угоду, виконання (невиконання) якої може заподіяти матеріальної шкоди або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господар-

ською діяльністю, поєднане з погрозою насильства над потерпілим або близькими йому особами, з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я (ч. 1, 2, 3 ст. 206 КК України); у розділі VIII – незаконне полювання (ст. 248 КК України); у розділі XI – здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин (ст. 276-1 КК України); угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна, поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого або насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого (ч. 2, 3 ст. 278 КК України); примушування працівника транспорту до виконання своїх службових обов'язків шляхом погрози вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого (ч. 1, 3 ст. 280 КК України); порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння (ст. 286-1 КК України); незаконне заволодіння транспортним засобом, поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства чи поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства (ч. 2, 3 ст. 289 КК України) [3].

Як зазначає О.М. Гумін, даючи характеристику особам, що вчиняють фізичне насильство, для їх поведінки характерні: нарцисизм, жага миттєво втамувати раптово виниклі жадання, вузькоглядність та цинізм. Насильство для таких людей, по суті, є єдиним варіантом для розв'язання суперечок, через що вони схильні до застосування фізичної сили. Незважаючи на те, що зазначеним особам у третині випадків надають позитивну характеристику, безжальність та непостійність є базовими ознаками їхньої вдачі. Навколишнє середовище вони сприймають як щось чуже та вороже. Надчутливі до дрібних персональних невдач, неспроможні рівнозначно їх покривати, частково відокремлені від суспільства, запальні, агресивні, схильні до швидких змін настрою та завзятих провокацій конфліктних ситуацій. Основними мотивами, якими керуються насильники, зазвичай є: заподіяння шкоди здоров'ю, особиста неприязність, бажання когось принизити або обмежити чийсь права [4, с. 170–171].

З огляду на вищезазначене, особи, схильні до вчинення кримінальних правопорушень, поєднаних із насильством або з погрозою його застосування, становлять особливу небезпеку для суспільства, а тому неврахування судимості за вчинення насильницьких кримінальних правопорушень, незалежно від розділу Особливої частини КК України, в якій вони розміщені, та тим самим надання можливості зазначеним особам володіти вогнепальною зброєю є особливо алогічним та ризиковим кроком законотворця.

Аналогічна ситуація й із судимістю за вчинення кримінальних правопорушень у стані сп'яніння чи із застосуванням зброї. Так, у першому випадку загроза полягає, насамперед, у зловживанні суб'єктом алкогольними напоями, наркотичними чи іншими речовинами та нездатністю такою особою під їх дією адекватно керувати своїми вчинками, що, безумовно, може призводити до непередбачуваних наслідків. У другому ж випадку ризик пов'язаний із тим, що зброя може знову опинитися в руках особи, яка до цього, знаючи та усвідомлюючи усю небезпеку її застосування, правила поводження з нею та при цьому нехтуючи такими правилами, наважилась на вчинення суспільно небезпечного діяння.

Підсумовуючи, гадаю, що найбільш доцільно було б залишити законодавче обмеження, відповідно до якого наявність в особі незнятої чи непогашеної в установленому законом порядку судимості за будь-яке кримінальне правопорушення виключала б можливість володіння такою особою вогнепальною зброєю.

Наступною доволі суттєвою відмінністю аналізованих актів в аспекті правових обмежень є різне ставлення правотворця до факту *повідомлення особі про підозру або наявності інформації про складення щодо такої особи повідомлення про підозру, що не вручене через невстановлення її місцезнаходження*. Так, відповідно до Інструкції наведені факти унеможливають одержання особою дозволу [2], у той час як відповідно до законопроекту «Про право на цивільну вогнепальну зброю» при видачі Посвідчення такий факт не враховується, хоча й, в принципі, згаданий в якості підстави для призупинення його дії [1].

Переконані, що включення факту повідомлення особі про підозру до переліку підстав для відмови в наданні дозволу (Посвідчення) на придбання вогнепальної зброї сприятиме мінімізуванню ризиків та запобігатиме можливим неправомірним діям, що можуть бути вчинені із застосування цього різновиду зброї.

До того ж слід зазначити, що такий крок додаватиме логічності положенням, які наведені у законопроекті, оскільки за теперішньої його редакції особа, підозрювана у вчиненні тяжкого злочину, теоретично вправі отримати Посвідчення власника зброї, проте таке Посвідчення, по суті, одразу ж підлягає призупиненню. Як видається, ненадання у даному випадку Посвідчення є більш доцільним та обгрунтованим. А тому вважаємо, що ч. 2 ст. 21 законопроекту «Про право на цивільну вогнепальну зброю» необхідно доповнити окремим пунктом такого змісту: «у разі наявності підстави для призупинення дії Посвідчення, передбаченої п. 1.6 ч. 1 ст. 25 цього Закону».

У цьому аспекті необхідно також звернути увагу на те, що як підстава призупинення дії Посвідчення в контексті законопроекту згадується лише повідомлення особі про підозру у вчиненні *тяжкого або особливо тяжкого злочину*. Вважаємо, що законодавцю не слід обмежувати коло кримінальних правопорушень, адже, як зазначалось раніше, навіть вчинення (у даному випадку – припущення про вчинення) особою кримінального проступку чи нетяжкого злочину також свідчить про неблагонадійність такої особи в силу її низьких моральних якостей або не обачності.

Порівнюючи законодавчі приписи Інструкції та проекту Закону, можемо також помітити істотну різницю у частині *обмеження за вчинення адміністративних правопорушень або ж інших заборонених діянь*. Зокрема, в Інструкції законодавець визначає лише категорії деліктів (порушення громадського порядку, неусунення виявлених раніше порушень вимог цієї Інструкції щодо зберігання, перевезення, використання раніше придбаної зброї, пристроїв, вчинення домашнього насильства), а також називає окремі діяння (зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів), систематичне вчинення яких перешкоджає отримати дозвіл на придбання зброї [2]. Водночас, розробляючи законопроект, правотворець вирішив визначити конкретний перелік адміністративних правопорушень з переліком номерів статей, притягнення особи до адміністративної відповідальності за які несумісне з отриманням Посвідчення власника зброї [1]. Вважаю, що підхід законодавця при нормотворенні законопроекту є більш якісним та сприятиме утвердженню принципу правової визначеності, адже з положень Інструкції на сьогодні навіть правнику важко зрозуміти, що саме має на увазі законодавець, ведучи мову, до прикладу, про порушення громадського порядку чи зловживання спиртними напоями, та у який спосіб уповноважена особа може пере-

вірити зазначені факти. Заразом зазначення окремих адміністративних правопорушень з вказівкою на номери статей Кодексу України про адміністративні правопорушення зробить законодавство більш доступним для населення.

Щодо самого переліку деліктів, то в основному до нього включені правопорушення, пов'язані з недотриманням правил поведінки зі зброєю, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, пов'язані з недотриманням порядку в'їзду (виїзду) на (з) територію(-і) України, поєднані з незаконним використанням найменування та ознак належності до окремих державних структур чи носіння військової форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців, а також домашнє насильство, залишення місця дорожньо-транспортної пригоди, керування транспортним засобом особою, позбавленою права керування транспортними засобами, дрібне хуліганство, злісна непокоря уповноваженим особам, самоправство, несплата аліментів, порушення правил адміністративного нагляду та виготовлення і пропаганда георгіївської (гвардійської) стрічки. У цілому такий перелік є правильним та враховує практично усі можливі ризики. Водночас наведений список було б доцільно також доповнити такими складами адміністративних правопорушень: незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44 КУпАП); ухилення особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння та ухилення особи, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження (ст. 44-1 КУпАП); непокоря пішоходів сигналам регулювання дорожнього руху, перехід ними проїзної частини у невстановлених місцях або безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, невиконання інших правил дорожнього руху, порушення правил дорожнього руху особами, які керують велосипедами, гужовим транспортом, і пого-ничими тварин, у разі вчинення зазначених дій особами, які перебувають у стані сп'яніння (ч.3 ст. 127 КУпАП); розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді (ст. 178 КУпАП); розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві (ст. 179 КУпАП); ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт, у разі появи її на робочому місці у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння (ст. 183-2 КУпАП) [5]. Суб'єкти зазначених деліктів тією чи іншою мірою пов'язані з розпиттям алкогольних напоїв, вживанням наркотичних або інших одурманюючих речовин (або їх зберіганням), а тому, у разі видачі їм Посвідчення власника зброї та, відповідно, придбання ними такої зброї, можуть наражати на небезпеку як себе, так і оточуючих.

Щодо *критерію кількості накладених адміністративних стягнень*, то згідно із законодавчими вимогами Інструкції підставою для відмови у видачі дозволу на придбання вогнепальної зброї є наявність даних про систематичне (два чи більше разів) вчинення особою правопорушень [2], у той час як у рамках положень законопроекту достатньо й одного факту протягом року про притягнення особи до адміністративної відповідальності за одне з правопорушень [1]. Переконані, що варіант конструювання диспозиції, наведений у проекті Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», є більш коректним та виправданим. Останнє твердження обгрунтовується тим, що обіг вогнепальної зброї може нести неабияку загрозу для громадської безпеки, а тому відносно, що пов'язані з ним, потребують особливої правової охорони, за якої при існуванні навіть найменшого ризику використання зброї усупереч її призначенню уповноважені органи в обов'язковому порядку повинні відмовляти особі у наданні дозволу.

Наступною підставою, яка потребує аналізу, є наявність вмотивованої постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника в праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів. У тексті Інструкції законотворюєць визначає наведену постанову в якості підстави для відмови в отриманні дозволу [2], проте у рамках проекту Закону факт наявності такої постанови віднесений до категорії підстав для призупинення Посвідчення власника зброї [1]. Гадаю, що вищезазначене рішення державний виконавець може винести лише у разі, коли в особи вже виникло право на придбання, зберігання та застосування того чи іншого різновиду зброї, їй надано відповідний дозвіл, а тому цілком закономірно закріпити зазначений юридичний факт серед інших підстав для призупинення дії дозволу чи Посвідчення, як це й зроблено у тексті законопроекту.

Важливо також наголосити, що відповідно до положень законопроекту ще однією умовою отримання особою Посвідчення власника зброї є *дієздатність такої особи*, заразом як згідно з приписами Інструкції зазначена вимога нормотворцем не висувається. Гадаю, що врахування наведеного критерію є слушним, адже визнання особи рішенням суду недієздатною чи обмежено дієздатною може свідчити про хронічний, стійкий психічний розлад, внаслідок якого особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій та(або) керувати ними чи психічний розлад, який істотно впливає на здатність такої особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними або ж зловживання нею спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо [6]. А тому норми Інструкції потребують змін в частині обмеження видачі дозволів недієздатним та обмежено дієздатним особам.

Крім того, в Інструкції та законопроекті правотворець висловлює протилежні позиції щодо *громадянства осіб*, яким може бути надано дозвіл. Так, відповідно до п. 12.1 Інструкції правом придбання користуються лише громадяни, у той час як згідно з ч. 1 ст. 21 аналізованого законопроекту таким правом також наділені іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають на території України. Як вірно зазначає Д.С. Бойчук, ураховуючи загальні процеси глобалізації, досягнення міжнародного співробітництва із стандартизації технічних вимог до зброї і визнання багатьох документів на міжнародному рівні (посвідчення водія та мисливця, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу тощо), надання іноземцям та апатридам юридично закріпленої можливості отримати Посвідчення власника зброї буде цілком послідовним та логічним кроком [7, с. 15].

Відмінність також простежується і у *віковому цензі на придбання довгоствольної вогнепальної гладкоствольної зброї*. Так, згідно з Інструкцією таке право надано осо-

бам, які досягли 21-річного віку, заразом як згідно з положеннями законопроекту таким правом наділені особи, які досягли 18-річного віку. Вважаю, що у даному аспекті варто врахувати досвід Німеччини, правила продажу зброї в якій стали суворішими після трагічного інциденту в місті Ерфурт у 2002 р., коли 19-річний Роберт Штайнхойзер, будучи озброєним рушницею та пістолетом, у одній із шкіл міста застрелив 16 школярів і вчителів та поліцейського. Юнак був членом стрілецького клубу, у зв'язку з чим йому було надано дозвіл на носіння вогнепальної зброї. Перебуваючи в оточенні поліції, Штайнхойзер вчинив самогубство в одній з будівель школи. Як пізніше з'ясувалося, у хлопця залишалось ще близько 500 патронів [8, с. 13]. З огляду на зазначені події, владою Німеччини було прийнято рішення про підвищення вікового цензу для власників зброї з 18 до 21 року. А тому вважаю, що і в нашій державі такий ценз повинен бути більш суворим.

Щодо *підстав для відмови, визначених у ст. 23 проекту Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю»*, то вони частково повторюють обмеження (умови), зазначені у ч. 2 ст. 21 цього ж проекту. Зокрема, аналогічними за змістом є такі підстави, як позбавлення або обмеження особи права на володіння цивільною вогнепальною зброєю та рішенням суду про визнання особи недієздатною або обмежено дієздатною, яке набрало законної сили. Решта ж закріплених у ст. 23 та раніше не згаданих обмежень (подання недостовірної інформації, документів або відомостей не в повному обсязі; перебування на профілактичному обліку у зв'язку із вчиненням особою домашнього насильства, а також вчинення жорстокого поводження із дітьми; відсутність документу про підтвердження плати за послугу з отримання Посвідчення власника зброї або категорії зброї) є цілком слушними, послідовними та логічно впливають із процедури отримання дозволу, а тому обов'язково також повинні бути враховані й у тексті Інструкції. Щоправда, законодавцю доцільніше було б усі підстави для відмови у видачі Посвідчення власника зброї висвітлити в одній статті єдиними переліком, оскільки сучасна редакція проекту у разі його прийняття у подальшому може істотно ускладнювати правозастосування.

Висновки. Таким чином, норми Інструкції та проекту Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» в частині законодавчих обмежень щодо отримання дозволу на придбання вогнепальної зброї потребують негайного удосконалення з метою недопущення можливих ризиків використання зброї у супереч її цільовому призначенню. Ураховання та впровадження запропонованих у статті змін допоможуть підвищити якість законодавства у сфері обігу вогнепальної зброї, зробити його більш доступним для уповноважених осіб та пересічних громадян, і тим самим сприятимуть більш ефективному правозастосуванню та зміцненню гарантій конституційного права на захист життя та здоров'я особи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про право на цивільну вогнепальну зброю: проект Закону України № 5708 від 25.06.2021 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/795744>
2. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України № 622 від 21 серпня 1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III (28.04.2023 р.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Гумін О.М. Кримінально-насильницька поведінка проти особи: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2009. 360 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1-212²⁴) від 7 грудня 1984 р. (редакція від 15.04.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (редакція від 10.06.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
7. Бойчук Д.С. Щодо питання про регулювання права на зброю як складової частини права людини на захист. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: науковий збірник*. 2018. Випуск № 2. Т. 1. С. 14-16.
8. Старчинков М. Зброя та суспільство: гарантія захисту чи джерело агресії. *Юридичний вісник України*. 2002. № 28. С. 13.